

पारिस्थिक पद्धति र वातावरण

ECOSYSTEM

AND

ENVIRONMENT

लोकसेवा PDF नोटहरू

(@लोकसेवा साथी)

वातावरण

- पृथ्वीमा रहेका सम्पूर्ण जैविक तथा अजैविक तत्वहरू विपरीत सामुहिक अस्तित्व र अन्तरसम्बन्ध नै वातावरण हो।
- वातावरण सम्बन्धी विश्वको पहिलो सम्मेलन - सन् १९७२, स्विडेनको स्टकहोम
- विश्व वातावरण दिवस - June ५ (नेपालमा सन् १९७६बाट)
- सन् १९७४ मा मनाइएको पहिलो विश्व वातावरण दिवसको नारा - एक मात्र पृथ्वी
- विश्व वातावरण दिवस २०२३ को नारा - Beat plastic pollution
- स्वस्थ वातावरणका लागि ४३% क्षेत्र वनजङ्गलले ढाकेको हुनुपर्दछ।
- गिद्धलाई प्रकृतिको कुचिकार भनेर चिनिन्छ।
- नेपालमा वि.सं. २०५६ देखि सवारी साधनको प्रदूषण मापदण्डको निर्धारण गरिएको
- सवारी साधनको धुवाको मात्रा / Hourly smoking unit मा मापन गरिन्छ।
- युरो - १, २, ३, ४ :- सवारी प्रदूषण मापदण्डसँग सम्बन्धित
- वायुमण्डलमा Green House Effect को अवधारणा ल्याउने व्यक्ति - जिन फेरियर, फ्रान्स (सन् १९२६)
- Green House Effect को तथ्य पत्ता लगाउने - अर्थिनस, स्वीडेन (सन् १९८६)
- वायुमण्डलको ओजोन (Ozone) तह पातलिँदै गएको तथ्य प्रकाशमा ल्याउने - शेरेउड रोल्याण्ड
- पृथ्वीको सतहबाट २४-४० km सम्मको वायुमण्डलको तह नै ओजोन तह हो।

→ ओजोन तह विनाशको प्रमुख कारण - CFC (CFC₃)

→ ओजोन तहको ग्यासको गठन - हलुका पिरा

→ ओजोन तहको क्षयीकरण नाप्ने एकाई - Dobson Unit

→ ओजोन तहको क्षयीकरण नाप्ने यन्त्र - TOMS सन १९७८
(Total ozone Mapping Spectrometer)

→ ओजोन तहको प्वालबारे सर्वप्रथम जानकारी दिने यान -

निक्स-७

→ अन्टार्क्टिका महादेशको अन्तरिक्षको ओजोन तहमा रहेको प्वाल - Holiway

→ ओजोन तह संरक्षण सम्बन्धि विश्वको पहिलो सम्मेलन - सन १९८७, क्यानाडाको मन्ट्रियल

→ El-Nino : पृथ्वीको मौसम र तापक्रममा देखा पर्ने असमान स्थिती

→ Nuclear winter :- पृथ्वी चिसो हुँदै जाने अवस्था

→ एक विस्फाले औषत २.७ kg दैनिक प्रदान गर्दछन

→ २०२० :- सन २०२० सम्ममा ३०% स्थलीय र सामुद्रिक वासस्थानको संरक्षण गर्ने

→ नेपालमा वृक्षरोपणको सुरुवात - वि.स. २००२

→ विश्व ओजोन तह संरक्षण दिवस - SEP १६

→ नेपालमा वातावरण संरक्षण परिषदको स्थापना - वि.स. २०२०

(अध्यक्ष-प्रधानमन्त्री)

* ISO-9000 = वस्तुको गुणस्तर प्रमाण चिह्न

* ISO-14000 = वातावरण व्यवस्थापन गुणस्तर प्रमाण चिह्न

* 10-10-10 = जलवायु परिवर्तन

* एजेण्डा-२१ = दिर्ग विकास र वातावरण

→ नेपाल बर्षेनी CFC ग्यासको उत्पादन - २९ मेट्रिक टन

* Hugo Frame-work Action २००५-२०१५

- प्राकृतिक प्रकोप ब्युनिकरण

II वातावरण सम्बन्धी विविध पक्षहरू

(I) चिपको आन्दोलन

- सुरुवात - सन् १९७३, भारतको गढवाल
- नेतृत्व - सुब्बलाल बहुगुणा

(II) ग्रीन बेल्ट मुभमेन्ट

- सुरुवात - सन् १९७७
- नेतृत्व - वाङ्गरी माथार्ई (केन्या)
- नारा - प्रत्येक आमाले आफ्नो सन्तान र. विश्वलाई बचाव
ममता प्रदान गर्नु पर्दछ

(III) क्याथे प्रोटोकल

- जलवायु परिवर्तनलाई न्युनिकरण गर्न सन् १९९७ मा जापानको
क्याथे शहरमा अनुमोदन गरिएको दस्तावेज
- कार्यान्वयनमा आएको - सन् २००२ Feb १६

(IV) विश्व संरक्षण संघ (IUCN)

- International Union of Conservation Nature
- स्थापना - सन् १९४८
- प्रधान कार्यालय - ग्ल्याण्ड, स्विजरल्याण्ड
- नेपाल IUCN को सदस्य - सन् १९७३
- IUCN ले सन् १९६६ देखि संकटमा परेका प्रजातिको सुचि
रेडलिस्ट प्रकाशन गर्दै आएको

(V) संयुक्त राष्ट्र संघिय वातावरण कार्यक्रम (UNEP)

- United Nation Environment Programme
- स्थापना - सन् १९७२ Dec १२
- प्रधान कार्यालय - नैरोबि, केन्या

(VI) युनेस्को (UNESCO)

- स्थापना - सन् १९४५, Nov १६
- प्रधान कार्यालय - पेरिस, फ्रान्स
- 'मानव तथा जीव समुह' कार्यक्रम सञ्चालन
- नेपालमा UNESCO को कार्यालय स्थापना - सन् १९९८

(VII) विश्व वन्यजन्तु कोष (WWF)

- World Wildlife Fund
- स्थापना - सन् १९६१, April २९
- प्रधान कार्यालय - ग्याल्डा स्विजरल्याण्ड
- WWF को लोगोमा पाण्डाको चित्र अंकित
- "Gift to Earth" वन्यजन्तु संरक्षणका लागि WWF ले सञ्चालन गरेको अभियान
- WWF को आदर्श वाक्य - For a long planet

(VIII) साइटिस (CITES)

- Conservation on international trade of endangered species
- सन्धि भएको - सन् १९७३ मार्च ३
- लागु भएको - सन् १९७५ जुलाई १

(IX) इसिमोड (ICIMOD)

- International Centre for Integrated Mountain Development
- स्थापना - सन् १९८३ Dec ५
- प्रधान कार्यालय - ललितपुर, नेपाल
- सदस्य राष्ट्र - ८ वटा [भारत, भुटान, नेपाल, बङ्गलादेश, अफगानिस्तान, पाकिस्तान, म्यानमार, चीन]

(x) मिलानोकोली

→ वातावरण संरक्षणका लागि ३६२ जना कलाकार द्वारा गाइएको गित

(xi) पर्या पर्यटन (Eco-Tourism)

→ अवधारणा ल्याउने व्यक्ति - हेक्टर सेवालेस लस्कुरेन (सन् १९८३, मेक्सिको)

(xii) Blue planet Award

→ स्थापना - सन् १९९२ (Asahi Glass Foundation, Japan)
→ वातावरण क्षेत्रको सर्वश्रेष्ठ हुने पुरस्कार
→ पुरस्कार राशि - २ करोड जापानी Yen (\$ 500,000)

(xiii) Goldman पुरस्कार

→ वातावरण क्षेत्रको नोबेल पुरस्कार
→ स्थापना - सन् १९८९ (Richard & Rhoda Goldman)
→ पुरस्कार राशि - \$ 200,000
→ सर्वप्रथम प्राप्त गर्ने एसियाली व्यक्ति
- महेश चन्द्र मेहता, भारत

(xiv) Global-500 पुरस्कार

→ स्थापना - १९८६ by UNEP
→ Champions of the Earth started in 2005.
→ Global-500 पुरस्कार प्राप्त गर्ने पहिलो नेपाली
- डा. कृष्ण कुमार पाण्डे

(xv) Gallante Conservation Award

→ यस Award पाउने पहिलो नेपाली
- डा. मुकेश कुमार चालिसे (नेपालका बाह्य विज्ञ)

(x) मिलानोकोली

→ वातावरण संरक्षणका लागि ३६५ जना कलाकार द्वारा गाइएको गित

(xi) पर्या पर्यटन (Eco-Tourism)

→ अवधारणा ल्याउने व्यक्ति - हेक्टर सेवालेस लस्कुरेन
(सन् १९८३, मेक्सिको)

(xii) Blue planet Award

→ स्थापना - सन् १९९२ (Asahi Glass Foundation, Japan)
→ वातावरण क्षेत्रको सर्वोच्च उल्लेख पुरस्कार
→ पुरस्कार राशि - ५ करोड जापानी Yen (\$ 500,000)

(xiii) Goldman पुरस्कार

→ वातावरण क्षेत्रको नोबेल पुरस्कार
→ स्थापना - सन् १९८९ (Richard & Rhoda Goldman)
→ पुरस्कार राशि - \$ 200,000
→ सर्वप्रथम प्राप्त गर्ने एसियाली व्यक्ति
- महेश चन्द्र मेहता, भारत

(xiv) Global-500 पुरस्कार

→ स्थापना - १९८६ by UNEP
→ Champions of the Earth started in 2005.
→ Global-500 पुरस्कार प्राप्त गर्ने पहिलो नेपाली
- डा. कृष्ण कुमार पाण्डे

(xv) Gallante Conservation Award

→ यस Award पाउने पहिलो नेपाली
- डा. मुकेश कुमार चालिसे (नेपालका बाह्य विज्ञ)

दिगो विकास

- विनाश विनाको विकास
 - दिगो विकासका ३ आयामहरू
 - सामाजिक
 - आर्थिक
 - वातावरणीय
- [बाबुरा वार्ड - दिगो विकास शब्दको प्रयोग गर्ने प्रथम व्यक्ति]
(सन् १९८० बाट विश्वव्यापी बनेको)

* ब्रुटल्याण्ड आयोग

- गठन - सन् १९८३
- संयोजक - ग्री हर्लेम ब्रुटल्याण्ड (नर्वे)
- सन् १९८६ मा "हाम्रो साझा भविष्य" नामक प्रतिवेदन पेश गरेको
- नेपालमा दिगो विकासको एजेण्डा २०६० मा बनेको

* पृथ्वी शिखर सम्मेलन

- सन् १९९२, ब्राजिलको रियो दि जेनेरियोमा सम्पन्न
- विश्वको हालसम्मको ठुलो सम्मेलन
- १६८ देशका प्रतिनिधिहरू सहभागी
- नेपालको तर्फबाट भाग लिने - गिरिजा प्रसाद कोइराला
- नारा: "एक मात्र पृथ्वीको स्याहार गरौं"
- यस सम्मेलनबाट पारित भएका ४ बिषयहरू:-
 १. जैविक विविधता
 २. एजेण्डा-२१ (दस्ताक्षर गर्ने पहिलो राष्ट्र - चीन, सन् १९९४)
 ३. मौसम परिवर्तन
 ४. वन संरक्षण

→ एजेण्डा-२१ मा आधारित कार्यक्रम :- Capacity-3

(दाङ्ग, सुर्खेत र कैलाली जिल्लामा सञ्चालन गरिएको)

→ एजेण्डा-२१ मा ४० बुझा समावेश गरिएको

- सन् १९६० बाट हरेक वर्ष अप्रिल २२ मा पृथ्वी दिवस मनाइन्छ
- पृथ्वी शिखर सम्मेलनको आयोजना UNDP ले गरिको

* संयुक्त राष्ट्र संघ (UNO)

→ संयुक्त राष्ट्र संघले सन् २०३० सम्ममा हासिल गर्ने गरि दिगो विकासका १७ वटा लक्ष्य र १६९ वटा परिणामात्मक लक्ष्य निर्धारण गरेको छ।

→ UNO का १७ लक्ष्यहरू

१. गरिबिको अन्त्य
२. भोकमरीको अन्त्य
३. स्वस्थ र समुन्नत समाज
४. गुणस्तरीय शिक्षा
५. लैंगिक समानता
६. स्वच्छ पानी तथा सरसफाई
७. स्वच्छ उर्जामा सहज पहुँच
८. मर्यादित रोजगारी र आर्थिक वृद्धि
९. उद्योग, पूर्वाधार र नविन सिर्जना
१०. असमानता ह्यूनिकरण
११. दिगो शहर तथा समुदाय
१२. जिम्मेवारीपूर्ण उत्पादन तथा उपभोग
१३. जलवायु परिवर्तनमा तत्काल पहल
१४. जलमुनिको जैविक विविधताको संरक्षण → नेपालको हकमा लागु हुने
१५. जमिन माथिको जैविक विविधताको संरक्षण
१६. शान्ति, न्याय र सशक्त निकाय
१७. लक्ष्य प्राप्तिका लागि साझेदारी

जैविक विविधता

- पृथ्वीमा रहेका सम्पूर्ण जिवित प्राणी तथा वनस्पति बिको गिन्नता, प्रकार र तिनिहरू बिको संयोजन नै जैविक विविधता हे ।
- जैविक विविधताका पिता - E.O. Wilson
- जैविक विविधता शब्द सन् १९९० को दशकतिर विश्वव्यापि
- जैविक विविधता शब्दको प्रयोग गर्ने पहिलो व्यक्ति - वाल्टर जी रोजेन
- जैविक विविधताको प्रकार
- १. पारिस्थितिक प्रणालीगत विविधता
- २. प्रजातिगत विविधता
- ३. वशाणुगत विविधता
- विश्वमा पहिचान भएका कुल वनस्पतिको करिब ३% वनस्पति नेपालमा पाइने
- जैविक विविधताको धनि राष्ट्र - ब्राजिल
- विश्व शान्ति जैविक विविधता उत्थान कास्की जिल्लामा रहेको
- नेपालले सन् १९९३ NOV २३ मा जैविक विविधता महासन्धी पारित गरि सन् १९९४ Feb २२ (वि.स २०२० फागुण ८) मा लागु गरिसको
- जैविक विविधताको दृष्टिले सबैभन्दा धनि राष्ट्र - ब्राजिल
- जैविक विविधताको दृष्टिले नेपाल विश्वको ९९ औं र एसियाको १२ औं स्थानमा पर्ने
- नेपालमा ११८ प्रकारका पारिस्थितिक पट्टी रहेको
- J.F. Dobremez लगायतका फ्रेन्च अनुसन्धानकर्ताका अनुसार नेपालमा ११४ प्रकारका पारिस्थितिक प्रणाली रहेको
- विश्व जैविक विविधता दिवस - मे २२

पारिस्थितिक पद्धति / प्रणाली

→ वातावरण र त्यस वातावरणमा रहने समुदाय किनको अन्तर-सम्बन्धबाट चलि रहेको चक्र वा प्रणाली नै पारिस्थितिक प्रणाली हो।

→ पारिस्थितिक पद्धति शब्द सर्वप्रथम प्रयोग

- सन् १९३५, AGN Tansley

→ पारिस्थितिक पद्धतिको अध्ययन गर्ने विज्ञानको शाखा

- Ecology

→ आधुनिक पारिस्थितिक पद्धतिको पिता - युजीन ओडम

→ सर्वप्रथम Ecology शब्दको प्रयोग गर्ने व्यक्ति

- अनेष्ट ह्याकेल

→ पारिस्थितिक पद्धतिको प्रकार

१. वास्तविक आधारमा

स्थलिय

जलिय

२. निर्माणको आधारमा

प्राकृतिक

कृत्रिम

→ पारिस्थितिक पद्धति वा वातावरणमा प्रभाव पार्ने प्रमुख ४ अजैविक तत्वहरू:-

१. सौर्य ऊर्जा

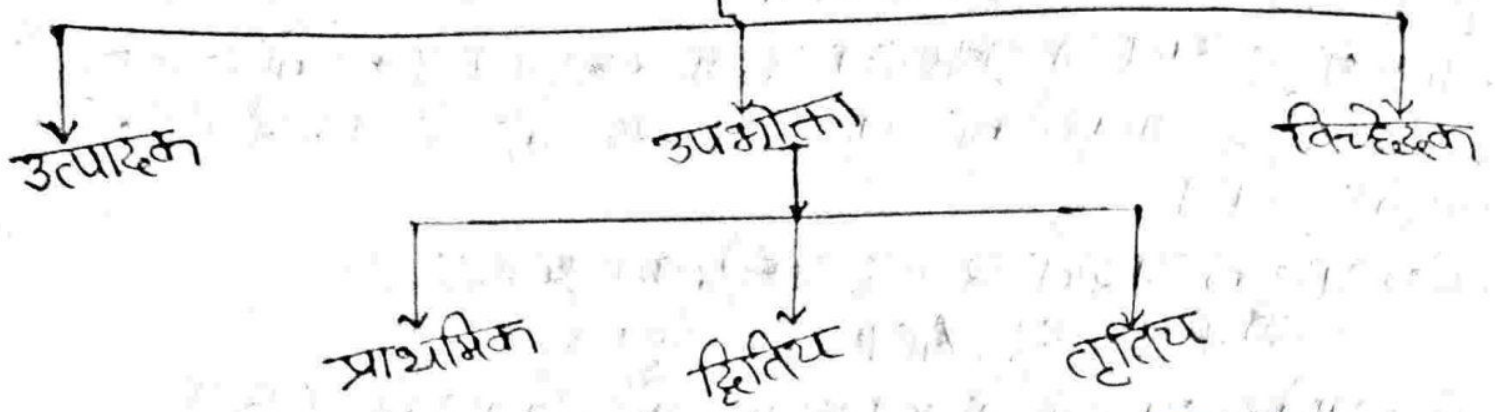
२. हावा

३. पानी

४. माटो

→ पारिस्थितिक पद्धति वा वातावरणमा प्रभाव पार्ने जैविक तत्वहरू

जैविक चक्र

जलवायु परिवर्तन

- पृथ्वीको वायुमण्डलको तापक्रम, हावाको वहाव र बर्षातमा हुने घटबढका कारण पृथ्वीको औषत मौसममा हुने परिवर्तन नै जलवायु परिवर्तन हो।
- जलवायु परिवर्तनबाट परेको असरबारे विश्वको ध्यानाकर्षण गर्न सगरमाथाको आधारशिविर कालापत्थरमा मन्त्रीपरिषदको बैठक बसेको - वि.स. २०६६ मंसिर १९
- मास्डिक्समा पानीमुनि मन्त्रीपरिषदको बैठक बसेको - सन २००९ OCT १६
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धित ग्रेजुएट सम्मेलन भएको - वि.स. २०६७ कार्तिक २९ - मंसिर ३
- नेपालको वार्षिक तापक्रम वृद्धि अनुमान - $0.0६^{\circ}C$

* पेरिस सम्झौता - २०१५

- पेरिस सम्झौता जलवायु परिवर्तन सँग सम्बन्धित रहेको
- पेरिस सम्झौतामा हस्ताक्षर भएको - २०१६ April २२
- नेपालले पेरिस सम्झौता अनुमोदन गरेको - २०१६ OCT ४
- पेरिस सम्झौता अनुमोदन गर्ने पहिलो सार्क राष्ट्र - मास्डिक्स

* जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी कोप (COP) सम्मेलन

- पहिलो - जर्मनी (सन १९९५)
- २५ औ -
- २६ औ -
- २७ औ - इजिप्ट
- २८ औ - UAE
- २९ औ - अजरबैजान

जनसङ्ख्या (population)

- नेपालमा जनगणना लिने कार्यको सुरुवात - वि.स. १९६८, पद्म शमशेर (१०/१० वर्षमा)
- (वि.स. १९६८ को जनसङ्ख्या -
- सर्वप्रथम जनगणना लिने संस्था - सेन्सस गोश्वारा
- जनसङ्ख्या वृद्धिदर बढि भएको वर्ष - जनगणना २०३८ (२.६२%)
- जनसङ्ख्या वृद्धिदर नष्टनात्मक रहेको जनगणना - दोस्रो र तेस्रो
- विश्वको जनसङ्ख्या ६ अर्ब पुगेको - सन् १९९९ OCT १२ (D6B)
- विश्वको जनसङ्ख्या ७ अर्ब पुगेको - सन् २०११ OCT ३१
- नेपालमा सर्वप्रथम जन्म, मृत्यु, विवाह, बसाइसराई आदिको दर्ता सुरुवात - वि.स. २०३४ वैशाख १
- नेपालमा अपांग व्यक्तिहरूको विस्तृत तथ्याङ्क लिन सुरु - वि.स. २०२८

राष्ट्रिय जनगणना-२०७८

- १२ औ राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को नतिजा सार्वजनिक - वि.स. २०७९ चैत १०
- सञ्चालन मिति - वि.स. २०७८ कार्तिक २५ - मेसिर ९
- नारा - मेरो गणना, मेरो सहभागिता
- विश्व जनसङ्ख्या दिवस - जुलाई ८ (नेपालमा असार ८)
- विश्वको जनसङ्ख्या ८ अर्ब पुगेको - २०२२ Nov १५

→ कुल जनसङ्ख्या - २९९,६४४ (२,६६,९४,२०४ → २०६६)

महिला - ५१.१३%

पुरुष - ४८.८७%

→ लैंगिक अनुपात - ९५.५९%

→ जनसङ्ख्या वृद्धिदर - ०.९२% (२०६८ मा १.३२%)

→ जनघनत्व - १९८ प्रति वर्ग कि. मि (२०६८ मा १८०)

→ सबैभन्दा बढि जनघनत्व भएको - काठमाडौं (२९६९/९९km)

→ सबैभन्दा कम जनघनत्व भएको - मनाङ (३/९९km)

→ सबैभन्दा बढि जनसङ्ख्या वृद्धिदर भएको - भक्तपुर (२.३२%)

→ सबैभन्दा कम जनसङ्ख्या वृद्धिदर भएको - रामेछाप (१.६७%)

→ सबैभन्दा बढि जनसङ्ख्या वृद्धिदर भएको प्रदेश - बाग्मती

→ सबैभन्दा कम जनसङ्ख्या वृद्धिदर भएको प्रदेश - गण्डकी

* परिवारको औषत आकार

→ प्रति परिवार औषत सदस्य - ४.३७ जना

हिमाली क्षेत्र - ४.३३

पहाडी क्षेत्र - ३.९९

तराई क्षेत्र - ४.७३

→ सबैभन्दा बढि औषत परिवार सदस्य भएको जिल्ला - रामेछाप (५.९४)

→ सबैभन्दा कम औषत परिवार सदस्य भएको जिल्ला - गोरखा, दोलखा (३.४९)

* उमेर समुहअनुसार जनसङ्ख्या

→ १४ वर्ष वा सो भन्दा कम - २७.८३%

→ १२-२९ वर्षको उमेर समुह - ६१.९६%

→ ६० वर्ष वा सो भन्दा माथि - १०.२१%

→ सबैभन्दा कम जनसङ्ख्या वृद्धिदर भएको जिल्ला - रामेछाप (-१.६७%)

* सबैभन्दा बढी जनसङ्ख्या भाषा र जिल्ला

१. काठमाडौं (२०,४१,२८७ जना) - ७%
२. मोरङ - ३.९४%
३. सप्तरी - ३.८२%
४. झापा - ३.४२%
५. सुनसरी - ३.१८%

* सबैभन्दा कम जनसङ्ख्या भाषा र जिल्ला

१. मनाङ (२६२८ जना) - ०.०२%
२. मुस्ताङ - ०.०२%
३. डोल्पा - ०.१२%
४. रसुवा - ०.१६%
५. हुम्ला - ०.१९%

* जनसङ्ख्याको आधारमा प्रदेश (बढि देखि कम)

१. बागमती - २०.९७%
२. मधेश - २०.९७%
३. लुम्बिनी - १७.२६%
४. कोशी - १७.०१%
५. सुदूरपश्चिम - ९.२४%
६. गण्डकी - ८.४६%
७. कर्णाली - ५.७९%

* भौगोलिक क्षेत्रअनुसारको जनसङ्ख्या

१. हिमाल - ६.८%
२. पहाड - ४०.३१%
३. तराई - ५३.६१%

* शास्रताको आधारमा प्रदेश (बढि देखि कम)

१. बागमती - ८२.१%
२. गण्डकी - ८१.७%
३. कोशी - ७९.७%
४. लुम्बिनी - ७८.१%
५. सुदूरपश्चिम - ७६.२%
६. कर्णाली - ७६.१%
७. मधेश - ६३.५%

- नगरपालिकाको जनसङ्ख्या - ६६.१०% (१.३६% वृद्धिदर)
- गाउँपालिकाको जनसङ्ख्या - ३३.८३% (०.११% वृद्धिदर)
- जनघनत्व :-
नगरपालिका - ३०३/वर्ग कि.मि. (औषत सङ्ख्या - ४.३१)
गाउँपालिका - १०२/वर्ग कि.मि. (औषत सङ्ख्या - ४.२१)
- सौचालयको प्रयोग गर्ने जनसङ्ख्या - ९२.२%
- धारा/पाइपको पानी पिउनेको जनसङ्ख्या - २७%
- खाना पकाउन दाआ प्रयोग गर्नेको जनसङ्ख्या - २१%
- खाना पकाउन LP ग्यास प्रयोग गर्ने - ४४.३%
- बिजुली बत्ति प्रयोग गर्नेको जनसङ्ख्या - ९२.२%
- महिलाको नाममा घर जग्गा हुने परिवार - २३.८%
- महिला परिवारमुल हुने परिवार - ३१.२२%
- कुनै न कुनै रूपमा अपाङ्गता हुने जनसङ्ख्या - २.२%
- बसाइसराईको प्रमुख कारण - विवाह (३८.२%)
- मातृ मृत्युदर - १२१ जना प्रतिलक्ष
- तालवालिकाले जन्मदाती पाएको जनसङ्ख्या - ७४%

३. शहरीकरण

→ स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐन - २०७४ अनुसार

१. महानगरपालिका

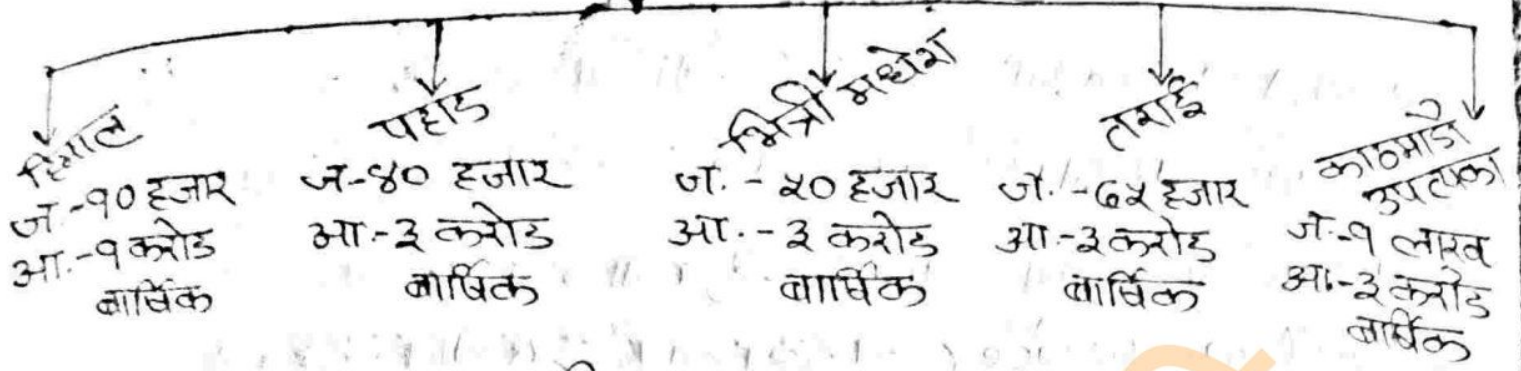
- स्थायी जनसङ्ख्या - २ लाख
- वार्षिक आम्दानी - १ अर्व

२. उपमहानगरपालिका

- स्थायी जनसङ्ख्या - २ लाख
- वार्षिक आम्दानी - २५ करोड

३. नगरपालिका

नगरपालिका

* तल संख्या सम्बन्धी व्यवस्था

१. नगरपालिका - ९ देखि ३२
२. गाउँपालिका - ५ देखि २१

राष्ट्रिय निकुञ्ज

क्र.सं.	राष्ट्रिय निकुञ्ज	स्थापना	क्षेत्रफल	अवस्थित
१.	चितवन रा. नि.	२०३०	६२२.६३	चितवन, पर्सा, मकवानपुर, नवलपरासी
२.	लामटाड रा. नि.	२०३२	१७१०	सुनसरी, बुवाकोट, सिन्धुपाल्चोक
३.	सगरमाथा रा. नि.	२०३२	११४८	सोलुखुम्बु
४.	रारा रा. नि.	२०३२	१०६	मुगु, जुम्ला
५.	बर्दिया रा. नि.	२०३२	९६८	बर्दिया
६.	शे-फोक्सुण्डो रा. नि.	२०४०	३२३४	डोल्पा, मुगु
७.	खप्तड रा. नि.	२०४२	२२२	अछाम, डोटी, बझाङ, बाजुरा
८.	मकालु बस्सण रा. नि.	२०४९	१२००	सोलुखुम्बु संरक्षित क्षेत्र
९.	शिवपुरी नागार्जुन रा. नि.	२०५८	१२९	काठमाडौं, धादिङ, बुवाकोट, सिन्धुपाल्चोक
१०.	बाँके रा. नि.	२०६०	२२०	बाँके, दाङ, सल्यान
११.	शुक्लाफाटा रा. नि.	२०६३	३०२	कञ्चनपुर
१२.	पर्सा रा. नि.	२०६४	६२६.३९	पर्सा, चितवन, मकवानपुर

शुभ्र: (चिलासरा बरोखम शिलाशुभ्र)

- एक सिंगो गैडा, घडियाल गोहृ र हिलेकावा चराको लागि प्रख्यात - चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज
- सर्वोच्च बढि पर्यटक जाने राष्ट्रिय निकुञ्ज - चितवन रा. नि.
- रेडपाण्डा (हाब्रे) को लागि प्रख्यात - लामटाड रा. नि.

→ सबैभन्दा अग्लो स्थानमा रहेको शक्तिशाली निकुञ्ज
- सगरमाथा रा. नि.

→ कृष्णसारका लागि प्रख्यात - बर्दिया रा. नि.

→ तिब्बती स्वरायोको लागि प्रसिद्ध - शेफोकसुण्डो रा. नि.

→ बाइसिंगेको लागि प्रसिद्ध - शुक्लाफाट रा. नि.

→ Yellow weaver चराको लागि प्रख्यात - शुक्लाफाट रा. नि.

संरक्षण क्षेत्र

क्र.सं.	संरक्षण क्षेत्रको नाम	स्थापना	क्षेत्रफल	अवस्थिति
१.	अन्नपुर्ण सं. क्षेत्र	२०४३	७६२९	कास्की, मनाङ, मुस्ताङ, लमजुङ, म्याग्दी
२.	कञ्चनजंगा सं. क्षेत्र	२०४४	२०३४	ताप्लेजुङ
३.	मनास्लु सं. क्षेत्र	२०४४	१६६३	गोरखा र मनाङ
४.	कृष्णसार सं. क्षेत्र	२०६४	१६.९२	बर्दिया
५.	गौरीशंकर सं. क्षेत्र	२०६६	२१७९	दोलखा, रामेछाप, सिन्धुपाल्चोक
६.	अपिनाम्पा सं. क्षेत्र	२०६७	१९०३	दान्तुला
७.	गोदावरी - फूलचोकी वन	२०७३	२१२८.८८	ललितपुर, काभ्रेपलाञ्चोक

रुद्र: अकमक गौ अ

शिकार आरक्ष

१. ठोरपाटन शिकार आरक्ष

→ स्थापना - २०४४

→ क्षेत्रफल - १३२४ वर्ग कि.मि.

→ हुने जिल्ला - सुकुम पूर्व, बागलुङ, म्याग्दी

→ पाइने मुख्य जनावर - निलो भेडा, थार, बँदेल, भुारल, हिमाली भालु, नाउर आदि

वन्यजन्तु आरक्ष

१. कोशिटप्पु वन्यजन्तु आरक्ष

→ स्थापना - २०३२

→ क्षेत्रफल - १७४ वर्ग कि.मि.

→ हुने जिल्ला - सुनसरी

* संरक्षित पंक्षीहरू - ९ प्रजाति

१. कालो साँस	२. सेतो साँस
३. साँस	४. चीर
५. डाफे	६. मुनाल
७. राज धनेश	८. स्वर मजुर
९. सानो स्वर मजुर	

* संरक्षित घसने जन्तु - ३ प्रजाति

१. अजिङ्गर	२. घडियाल
३. सुन गोहोरो	

* संरक्षित स्तनधारी जन्तु - २६ प्रजाति

१. आसामी बाघ	२. सालक
३. चाइनिज सालक	४. हिस्पिड स्तरायो
५. सोस	६. ब्वासा
७. हिमाली भालु	८. हाब्रे
९. लिङ. साङ. शिलु	१०. चीरी बाघ
११. लिक्स	१२. ध्वासे चितुवा
१३. बाघ	१४. हिम चितुवा
१५. जंगली हात्ति	१६. गैडा
१६. पुङ्के बढेल	१७. कस्तुरी मूँग
१९. बाइसिंगा	२०. गौरी गाई
२१. जंगली च्याक	२२. अर्ना
२३. नाथर	२४. चिम
२५. कृष्णसार	२६. चौका
२६. हुंजार	

विभिन्न (जीवजन्तु)

* केही अनौठो प्रकृतिका चराहरू

- सबैभन्दा सानो चरा - वी हम्मिड. तडि
- सबैभन्दा ठुलो चरा - अडिद्रच
- स्तनधारी चरा - चमेरो
- उड्न नसक्ने चरा - किर्वि
- ठुलो फुल पार्ने चरा - सुतुरमुर्गी
- बढी फुल पार्ने चरा - तित्रा
- उभिएर फुल पार्ने चरा - पेन्गुइन
- चारैतिर टाउको घुमाउने चरा - उल्लु
- सबैभन्दा बढि वान्च्ने चरा - अल्बाट्रस
- छिटो उड्ने चरा - चील
- नेपालमा पहिलो गिडू महोत्सव
- वि.सं. २०६७ असोज १० (तिलकपुर नवलपरासी)
- विश्वमा पाइने बाघको प्रजाति - ८ प्रकार
(बाली, जाभा र क्याम्बियन प्रजातिका बाघ सन् १९८० को दशकमै लोप भइसकेका)
- विश्व बाघ दिवस - जुलाई २९
- विश्व बढी पाइने बाघको प्रजाति - रोयल बंगाल
- नेपालमा सबैभन्दा बढी चरा पाइने - अरुण उपत्यका
- नेपालमा मात्र पाइने किरा - कालिसनेमिस र
आप्तागोस्तर नेपालेन्सिस
- नेपालमा मात्र पाइने पुतली - पोन्टिया बेर्पा
- अन्तर्राष्ट्रिय प्राणी दिवस - अक्टोबर ३
- चितुवा पाइने उचाई - ३००० देखि ९००० मि. सम्म

- छाडा गाइबस्तु थुन्ने घर - काजी हाउस
- चोरी गाईको फुद्धरलाई चामर भनिन्छ।
- जन्मजन्तु सप्ताहको शुक्रवात - वि.स. २०२३
- पोथी र सुंगुरलाई भुनी र भाले र सुंगुरलाई लुचो भनिने
- मानिस जस्तै हास्ने जीव - हाइना
- विश्वमा जम्मा १०,०६४ प्रजातिका पंक्षी मध्ये १३१३ प्रजाति रवतराको सुपिमा रहेका
- रिसाउदा पसिना निकाल्ने जीव - गैडा
- परातैजनी किरण देख्ने जीव - मैरी
- विश्व ८ हजार प्रकारका पुतलि पाइने (नेपालमा मात्र ८)
- पोथी याकलाई नाक भनिने
- हात्ति बाइने किलोलाई खमरी भनिने
- मैरीको नृत्यलाई Waggle dance भनिने
- पेटमा दात हुने जीव - गंगटो
- टाउकोमा गर्भाधारण गर्ने जीव - उडुस
- टाउको काटेर पनि धेरै दिनसम्म बाच्ने - साइलो
- सर्पको जस्तै कान्चुलि फेर्ने माछा - डल्लिफन
- माछा नपाइने नदी - जोर्डन नदी
- बुद्धि र विवेकको प्रतिक - लाटोकोशेरो
- आफ्नो गुड सिउने चरा - तोप चरा
- धमिरा खस्ने ठाउँ - देवल
- पोथी कोइलिलाई कादह्वरी
- नेपालमा हाल ८८६ प्रकारका पक्षी पाइने
- ब्यापको प्रतिक - हास
- Spiny babbler भनेर काई भ्याकुरलाई चिनिने
- नेपालमा सर्प संग्रहालय - दम्क (भापा)
- २६०° सम्म टाउको घुमाउने चरा - लाटोकोशेरो

ध्वनी सामान्य जानकारी

- पूर्ण मौनता, कानले मात्र सुन्ने - 0 डेसिबल
- पात हल्लिह्या, श्वास फेराई - 90 डेसिबल
- साउती कुराकानी - 92 डेसिबल
- कानेरुशी गर्दा - 20 डेसिबल
- घरमा कुरा गर्दा - 30 डेसिबल
- UNO ले सामान्य मानेको - 80 डेसिबल
- गल्लीमा हल्ला गर्दा - 80 देखि 60 डेसिबल
- सामान्य कुराकानी गर्दा - 20 डेसिबल
- मानव स्वास्थ्यका लागि उपयुक्त - 65 डेसिबल
- मानिसको कानले थाह्न सक्ने - 60-65 डेसिबल
- सामान्य ट्राफिक आवाज - 60 डेसिबल
- टेलिफोनको घण्टी, व्यस्त कार्यालय वा जमघट स्थल - 70 डेसिबल
- मोटरसाइकल चलाउदा - 50 डेसिबल
- व्यस्त ट्राफिक वा इन्जिनियरिङ वर्कसाय - 50 देखि 900 डेसिबल
- रोक संगीतको हल्ला - 920 डेसिबल
- बिजुली चम्किदा - 920 डेसिबल
- मोटरले हर्न बजाउदा, मोटरको तिव्र वेग - 930 डेसिबल
- विमान जेट प्लेन उड्दा - 940 डेसिबल
- कानको जाली फुट्ने - 950 डेसिबल
- मानिसको घाला उड्न सक्ने - 955 डेसिबल
- स्केट उड्दा - 960 डेसिबल
- मानिसको मृत्यु हुने - 960 डेसिबल
- सार्क ब्लु ह्वेल - 965 डेसिबल

Thank You

FOR CHOOSING US!

We have the great collection great collection of Loksewa PDF notes and solutions. You can download this notes without any kinds of fee or cost.

CONNECT WITH US
www.loksewasathi.com
info@loksewasathi.com

LOKSEWA SATHI

WE'D LOVE YOUR
FEEDBACK!
★ ★ ★ ★ ★